

A polgári radikalizmus a munkásosztályban nagy törekvései megvalósításának leghatalmasabb szövetségesét látván, csak természetes, hogy teljes erejével fel fogja karolni a munkásvédelmi intézményeket, különösen a munkásbiztosítás minden faját. Nem feledve pedig el, hogy minden társadalmi haladás az eszmék szabad terjesztésének lehetőségétől függ, biztosítani fogja a teljes gondolat-, sajtó-, gyülekezési, egyesülési, igazgatási és sztrájk szabadságot, ameddig az erőszakos, terrorisztikus eszközök alkalmazásához nem nyúl.

BÖHM VILMOS

Szociálpolitikai kongresszusok

In: Jemnitz János – Schlett István (szerk.): Szocializmus (1906–1938).
Budapest, 1984, Kossuth. 547–554.

Böhm Vilmos (1880–1949) baloldali szociáldemokrata politikus, a Magyarországi Szociáldemokrata Párt vezetőségének tagja. Aktívan részt vett az őszirózsás forradalomban, a kommunistákkal folytatott pártegyesülési tárgyalásokon, a Tanácsköztársaság idején a Vörös Hadsereg szociális, majd hadügyi népbiztosa, később a hadsereg főparancsnoka lett.

A szöveg példa az osztályharc centrikus társadalomszemléletre. A szerző a szociálpolitika fejlődését mindenekelőtt a szervezett munkásság gazdasági érdekérvényesítő erejének és politikai zsaroló potenciáljának tulajdonítja, míg szerinte a szociálpolitikusok csak a kapitalizmus „önző érdekeit” képviselik.

Négy nemzetközi polgári szociálpolitikai egyesület tanácskozott a szeptember 5–12-ig terjedő héten Zürichben. A polgári szociálpolitikai egyesületek munkálkodása propaganda szempontjából ezúttal is eléggé érdekes volt. Gyakorlati eredményeket a tanácskozástól nem várhatunk, mert a gyakorlati szociálpolitika terjedelmét sosem kongresszusi határozatok, hanem a társadalmi osztályok erőviszonyai szabályozzák.

Polgári elemek a szociálpolitika térfoglalását az uralkodó osztályok jóindulatának tulajdonítják, némelyek a munkásvédelmi törvényhozásban a társadalmi mozgalmak hathatós ellenszerét ismerik föl. A valóságban a szociális alkotások egyrészt a polgári társadalom önző érdekeinek fölismeréséből, másrészt a szervezkedő munkásosztály társadalmi befolyásának gyarapodásából fakadnak.

A kapitalisztikus termelés, a technikai fejlődés, a gépmunka rohamos térfoglalása gyökeresen megváltoztatta a termelő erők szerepét. A tökéletesített technikai eszközök a munka produktivitásának fokozását szolgálják. A technikai berendezkedés, a szervezett üzemszervezés az egyéni munkateljesítménynek a legmagasabb fokú

kihasználását célozza. A legrafináltabb szerkezetű gépek bevezetésével párhuzamosan a különböző bérrendszerek kényszerítik a munkást a munkateljesítmény mértéktelen emelésére. A termelő munkának lázas fokozása természetszerűleg a munkaerő testi és szellemi kizsákmányolásához vezet.

Az egyéni munkateljesítmény túlhajtott fölcsigázása a munkaerővel folytatott rablógazdálkodáshoz azonban hovatovább a munkaerő állomány teljes katasztrófájához vezet. kezdetben csökkenti az egyéni munkaerő teljesítőképességét, később egész nemzedékek egészséges fejlődését gátolja meg.

Ennek a veszedelemnek a fölismerése, a munkaerő közgazdasági értékének mérlegelése kényszerítette a szociálpolitikát a polgári társadalom tényezőire. A munkaképesség korai pusztulása, az ipari munkásság félelmetesen növekvő halálozási aránya, a csecsemők, gyermekek nagyarányú elhalálózása, a népesség egészségi viszonyainak megromlása, a megbetegedési esetek katasztrófaszerű elterjedése, a tüdővész és más népbetegségek pusztítása, végül a balesetek számának rohamos emelkedése világosította föl a polgári társadalom értelmesebb elemeit a mértéktelen kizsákmányolás, a munkaerő pusztítás közgazdasági és társadalmi veszedelméről. [...]

A különben minden elismerésre méltó szociálpolitikusok tehát, ha öntudatlanul is, elsősorban a kapitalizmus önző érdekeihez alkalmazkodnak. Az a tény, hogy a szociálpolitika menete gyorsabb ütemben halad, hogy a törvényhozási intézkedések mélyebben hatolnak a termelés menetébe, messzebb mennek a munkaerő védelmében, amint azt a szociálpolitikusok tábora kívánná, az kizárólag a szociálpolitikában legjobban érdekelt fél, a munkásosztály társadalmi erejének tulajdonítható.

Az angol kapitalizmus is a néppusztítás rémes borzalmain keresztül emelkedik világhatalommá. Engels: „Az angol munkásosztály helyzete” című művében mesészerű tollal rajzolja meg az angol tőke világhuralmának munkásvérrel történt megalapozását. [...]

Azóta a munkásosztály hatalmas szervezetsége korszakalkotó szociálpolitikára kényszerítette az angol parlamentet. A gazdasági és politikai szervezkedés egynéhány évtized alatt a félénk, inkább tapogatózó gyermekvédelmi törvénytől – egy halom szociális törvényen keresztül – a munkanélküliség elleni biztosítás, és a bányászok minimális bérmegállapító törvényéig hajtotta az angol szociálpolitikai törvényhozást.

Hasonló folyamat vonul végig az összes ipari államokban. A munkásosztály befolyásának növekedésével Németország, Franciaország, Belgium, Hollandia, Svájc, a Skandináv államok, Ausztria, az ausztráliai államok, a legutóbbi időben a Balkán-államok, az Egyesült Államok, sőt látszatra Magyarország is, egymás után alkotják meg a munkaerő védelmét szolgáló különböző törvényeket. A törvényhozás a kapitalizmus okozta veszedelmeket természetesen csak a leggyöngédebb eszközökkel igyekszik elensúlyozni. Az orvoslás mértékét azonban a mindenkor a munkásosztály gazdasági és politikai hatalma szabályozza.

Mindezek megállapítása nem csökkenti a polgári szociálpolitikai tevékenység értékét. A polgári szociálpolitikusok legfőbb érdeme, hogy a szociális védelem eszméjét, a szociálpolitika szükségességét a tudomány eszközeivel alapozzák meg, az eszmét széles körökben népszerűsítik, nemzetközi megállapodásokkal bizonyos kérdések

nemzetközi rendezését segítik elő. A nemzetközi rendezés lehetőségét is inkább az ipari államok egymás közötti versenye biztosítja, mint a szociálpolitikai egyesületek akciója. A szervezettebb munkásosztálytól hajtott államok ugyanis örömmel hozzájárulnak a nemzetközi rendezéshez, mert versenyképességüket biztosítja, ha a többi államok termelő ágazatai hasonló, tőlük tehernek talált kötelezettségeket vállalnak. A kezdeményezés dicsősége mindazonáltal a szociálpolitikai egyesületeké marad

GISSWEIN SÁNDOR

Keresztény szociális törekvések a társadalmi és gazdasági életben

Budapest, 1913, Stephaneum. 3–5.

Giesswein Sándor (1856–1923) pápai prelátus, győri kanonok, demokrata és keresztényszocialista politikus. Közel 20 éven keresztül volt országgyűlési képviselő, emellett író és társadalomtudós. A konzervatív Katolikus Néppárttal szemben az 1907-ben zászlót bontó Országos Keresztény Szocialista Párt vezetője, aki a magyar parlamentben a kisemberek érdekeit képviselte. Antimilitarista, 1910-ben a Magyar Békeegyesület elnöke. Támogatta a nők egyenjogúsítását, választójoguk megadását. 1916 és 1921 között a katolikus gondolkodás szellemi központjának számító Szent István Akadémia elnöke volt.

Szemelvényünk a budapesti egyetemen, 1910–1911 telén a keresztényszocializmus európai fejlődéséről tartott kurzusából készült kötete bevezetője. Giesswein a keresztény társadalomszervező elvek és társadalometika érvényesítésétől, a materiális szemléletet háttérbe szorító idealizmus megerősödésétől várta a szociális feszültségek enyhülését.

Sokan vannak még, akik midőn a szociális szót hallják vagy olvassák, mindig valami társadalom felforgató vagy vallásellenes mozgalomra gondolnak, dacára annak, hogy már etimológiáját tekintve is, a szociális szó (a latin socius társ-szóból képezve) tulajdonképpen épp azt jelenti, ami a valódi társadalmi kötelék és kapcsolat megteremtésére és megerősítésére szolgál. Ez a félénk aggodalom minden szociális mozgalomtól, miként Brooke Foss Westcott durhami anglikán püspök nagyon jól megjegyzi, onnan származik, hogy a szocializmus hitelét veszítette azáltal, hogy sok mindenféle túlcsapongó és forradalmi követelés társaságába szegődött, de nekünk arra kellene törekednünk, hogy e gyanús társaságtól megszabadítva, nemesebb célokra használjuk. Szocializmus tulajdonképpen az individualizmus ellentéte. Az individualizmus az emberiséget szoros kapcsolat nélküli, sőt egymással küszködő atomok egyvelegének tekinti, míg a szocializmus benne szerves egészet, életteljes